

NEKROLOGY

Vzpomínka na doc. Jiřího Kejře

(* 28. srpna 1921 – † 27. dubna 2015)

Nad'a Štachová*

Jak začít vzpomínku na doyena české právní historie, nedávno zesnulého doc. Jiřího Kejře, než citátem, kterého se celý život přidržel? „Bez vážného úsilí o poznání jednotlivostí zůstává každý veliký a všeobecný názor o světě jen vidinou...“ Tento výrok Alexandra von Humboldta dobře vystihuje to, co o svém badatelském úsilí ostatně prohlásil sám Jiří Kejř ve svých Pamětech, že totiž nikdy neusiloval o to napsat syntézu velkých dějin, nýbrž pečlivě, s maximální možnou akribií přistupovat k pramenům a metodou zkoumání jednotlivostí dospět k obecnějším závěrům (Jiří Kejř, *Žil jsem ve středověku*. vyd. 1. Praha: Academia, 2012, s. 220-225). Uvedený přístup potvrzují i Kejřovy četné analytické studie, doplněné vždy, s jistým časovým odstupem, o syntetizující pohled. Kejřovo krédo však vyjadřuje cosi více než jen střízlivé hodnocení historických faktů a úhel pohledu na vývoj práva a jeho institucí. Od ráží také nepochybně jeho pokoru, s jakou přijímal životní výzvy, zvláště v dobách komunistické zvrůle, která nepřála svobodě bádání, i úctu, již projevoval svému nejbližšímu okolí, úzkému kruhu spolupracovníků a přátel.

Jakkoliv se nemohu počítat mezi ty, kteří Jiřího Kejře dlouhodobě podporovali na jeho cestě za poznáním středověkých právních dějin a vytvářeli mu patřičně badatelské i rodinné zázemí, jeho noblesní vystupování na mne hluboce zapůsobilo již při našem prvním, a musím, bohužel dodat, i posledním, osobním setkání. Šťastnou shodou okolností se stal doc. Kejř oponentem mé disertační práce. Během roku 2009 jsem jej proto kontaktovala, takže jsme si vyměnili několik dopisů, které dodnes uchovávám pro upomínku na tohoto vzácného člověka. Protože v této době byl již Jiří Kejř limitován svým zdravotním stavem a cesta do Brna nepřipadala do úvahy, uvítal mne i se svou paní v rodinné vilce v Praze-Libni. Přiznám se, že jsem v osobní setkání ani nedo-

ufala. Mou počáteční nervozitu (měla jsem se přeci setkat s uznávaným odborníkem!) rozptýlil doc. Kejř velmi záhy svým spontánním projevem a nepředstíranou laskavostí. Snad nikde jinde jsem necítila s takovou intenzitou, jak je celý dům prosycen pohodou a vzájemným respektem, jako bych přišla někam, kde mne odedávna znají. Náš rozhovor ubíhal v příjemné, domácí atmosféře, pan docent vzpomínal na své kolegy, a já si uvědomila, že má fenomenální paměť, vycvičenou ještě z dob gymnaziálních studií na latinské gramatice a německých slovíčkách, a stále pěstovanou vytrvalým zájmem o středověkou právní kulturu.

Pro člověka, který dosud znal Jiřího Kejře pouze podle jména, s nímž jsem si mohla spojit toliko slušnou řádku knižních titulů, bylo nevšedním zážitkem navštívit jeho pracovnu, kde vznikala díla, která dnes patří mezi „klasická“. Některá z nich mi Jiří Kejř daroval, čehož si dosud velmi považuji. Uhranula mi zejména bohatá knihovna, kde se za prosklenými dvířky vystavovaly na odív hřbety kompletních edic domácích i zahraničních pramenů, povětšinou právní povahy, dnes už jen těžko dostupných, které si Jiří Kejř pořídil v době svých studií, jež si však podržují svou hodnotu i s odstupem více než století. A podobně jako on, když měl možnost listovat originály středověkých rukopisů, neklamně cítil spojení s minulými věky, cítila jsem i já v kontaktu s ním, jak mi před očima doslova kráčí dějiny, o nichž moje generace ví pouze zprostředkovaně, ale Jiří Kejř je měl možnost prožít. Když se ohlížel zpátky, hovořil s láskou o všem, co ho potkalo. Jen jedné věci velmi želel, totiž že mu nikdy nebylo dopřáno soustavnější působení na univerzitní půdě, ačkoliv několik semestrů přednášel na Právnické fakultě v Brně, po sametové revoluci také v Olomouci a na Husitské teologické fakultě v Praze. Své pomyslné pokračovatele si proto nikdy nevychoval, byť měl několik adeptů, kteří, jak se mi svěřil, měli odborné předpoklady i zájem pustit se do náročného studia středověkých právních dějin.

Byl-li komunistický režim v něčem opravdu zhoubný, potom mimo jiné v tom, že přerušil kon-

* Mgr. et Mgr. Nad'a Štachová, Ph.D., odborná asistentka na Katedře dějin státu a právu Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

tinuitu vysokoškolského vzdělávání mladé generace právníků v oboru starších českých právních dějin. Zatímco Jiří Kejř absolvoval právnická studia v Praze pod dohledem vynikajících profesorů Boháčka, Vojtíška nebo Vaněčka, sám své zkušenosti a erudici touto cestou předávat nemohl, neboť jako nestraník nesplňoval patričné „kádrové“ předpoklady pro akademickou dráhu. Výsledek se dostavil s jistou setrvačností po sametové revoluci. Generace mých vrstevníků i starších kolegů častokrát velmi neblaze zakouší, jak zoufale schází onen článek v řetězu, který by nás spojil s duchovním i mravním étosem první republiky, dědictvím ještě nedotčeným pokřiveným žebříčkem hodnot a idejí.

Ani dnes však není zdaleka vše ztraceno. Snad právě proto, že lidé jako Jiří Kejř, slovy profesora Spunara, zde vyryli výraznou stopu (Jiří Kejř, Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin. vyd. v tomto výboru 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2012, s. 7.). Příklad Jiřího Kejře táhne a nemůže nikoho nechat na pochybách v tom základním, co si lze pro přítomnost i budoucnost uchovat jako trvalý odkaz. Jiří Kejř nám ukázal, jak důležité je odhodlání a vytrvalost na cestě za vědeckým poznáním, které sice mnohdy není prosto řady úskalí, poctivá mravenčí práce však může vést od mlhavého tušení k jasnějším představám o konturách celku, od otázek k odpovědím, nebo

opět jen k novým otázkám. Jiří Kejř vytrvalost prokázal minimálně ve třech oblastech, na něž se dlouhodobě koncentroval: na pronikání kanonického práva do českých zemí a rukopisné bádání, na problematiku počátků městského zřízení u nás a na českou reformaci, jež byla bytostně spjata s prostředím pražské univerzity. Nikoliv náhodou byl za svou činnost opakovaně oceňován a stal se mezinárodně uznávaným odborníkem v oboru právních dějin.

Přitom je důležité si uvědomit, že to bylo právě studium na právnické fakultě, které Jiřího Kejře odborně připravilo na dráhu právního historika. Subtilní právní rozbor vedení Husova procesu či pochopení funkce kanonickoprávních textů v domácím prostředí by byly stěží myslitelné bez právnického školení. Jakkoliv sám častokrát poukazyval na nutnou a opodstatněnou spolupráci právních dějin s ostatními obory a jejich interdisciplinární rozměr, vždy si byl vědom toho, že výuka právních dějin patří na právnickou fakultu. Stejně dobře chápal, že není talentovaných studentů bez kvalitních učitelů zapálených pro věc samu. Tento zápal dokázal Jiří Kejř přenést na stránky svých prací. Kdykoliv je otevřeme a čteme, cítíme žár, který nepolevuje, opravdovost jednoty ducha, příkladného života i díla. Tento žár dává tušit, že oheň, z něhož vychází, dosud plane, byť vzdálen jako hvězda či jako maják na druhém břehu.

Za prof. JUDr. Stanislavem Balíkem, CSc.

(* 15. února 1928 – † 11. dubna 2015)

Ladislav Vojáček*

Je to smutný úděl, ale už podruhé během krátké doby usedám k počítači, abych vzpomínal na zemřelého kolegu právního historika. Poté, co v lednu tohoto roku v nedožitých osmdesáti letech zemřel vídeňský profesor Werner Ogris, 11. dubna v Praze ve věku 87 let skonal prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Přestože Stanislav Balík spojil svou profesní dráhu s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a po vzniku Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni také s ní, životní osudy tohoto morav-

ského rodáka přivedly, i když jen krátce, také na naši právnickou fakultu.

Stanislav Balík pocházel z obce Morašice jihozápadně od Moravského Krumlova. Obecnou školu absolvoval ve Slatině, která ovšem již od roku 1919 patřila k Brnu. V Brně pak studoval i na reálném gymnáziu. Za nacistické okupace musel v roce 1944 studia přerušit a ukončil je maturitou až v roce 1947. V následujícím roce pak nastoupil ke studiu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Po jejím uzavření (1950) dostudoval v Praze. Ze svých brněnských učitelů vyzvedával především právního historika prof. Jiřího Cvetlera. Přátelský vztah s ním udržoval až do začátku devadesátých let, kdy jeho starší kolega zemřel. V Praze jej oslovili zejména

* Prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc., Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.